

ΣΤΙΣ 25 Σεπτεμβρίου 1892, δηλαδή προ σαράντα ακριβώς χρόνων, ή εφημερίδα της Γεωφιλίας «Καύκασος» δημοσίευε ένα διήγημα με τον τίτλο «Μάξαρ Τσούντρας». Ο συγγραφέας του διηγήματος αυτού είχε παραδώσει τα χειρόγραφα του στη σύνταξη της εφημερίδας, χωρίς να τα υπογράψει, όταν δέ του εξήγησαν ότι δεν μπορούσαν να το δημοσιεύσουν άνωπυροφω, απάντησε απλά:

Η ΜΕΓΑΛΗΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

(Επί τη εύκαιρία της φιλολογικής του τεσσαρακονταετηρίδας)

—“Ε, τότε... βάλτε από κάτω Γκόρκυ... Μάξιμος Γκόρκυ...”

Τό όνομα αυτό δέν έλεγε σε κανένα τίποτε... Ήταν άπλοτάτα ένα ψευδώνυμο που μεταφράζεται στη γλώσσα μας «Πικρός». Κάτω από τό άγνωστο αυτό ψευδώνυμο, κρυβόταν ο Άλεξής Μαξιμοβίτς Πέσκοφ, ο όποιος ήταν τότε μόλις εικοσιτέσσερων χρόνων.

Πριν άποφασίσει να γράψη διηγήματα, ο Πέσκοφ είχε εξασκήσει ένα σωρό άλλα επαγγέλματα. Άρχισε πρώτα-πρώτα με τη δουλειά του ρακωσυλλέκτη, σε μία ηλικία που τά παιδιά των καλών οικογενειών μαθαίνουν πιάνο και καλούς τρόπους, πήγε έπειτα μαθητευόμενος σ' ένα ταγματάκι, έγινε ύστερα μαθητής σε κάποιο σχεδιαστή, κατόπιν βοηθός καμαρότου σ' ένα πλοίο, ζωγράφος εικόνων, όρνιθοθήρας, άσθροφόρος στα λιμάνια του Βόλγα, κηπουρός, τραγουδιστής, βοηθός ψωμιά, ψαράς, νυχτοφύλακας σ' ένα σταθμό, γρασόνιο μύρας κτλ.

Κατόπιν, παρατώντας τα όλα, άρχισε σ' αλητεΐη σ' ολόκληρη τη Ρωσία, διασχίζοντας πεζός τον Βόλγα και τον Δόν, την Ουκρανία, την Κριμαία και τόν Καύκασο.

Σ' όλο αυτό τον καιρό, είδαν τά μάτια του πράγματα που έπρόκειτο να τ' άπαθανάτιση άργότερα. Μία μέρα, σ' ένα χωριό ίδε μία γυναίκα που οι χωρικοί την κνηγούσαν με όσαπα για να τά σκοτώσουν, επειδή είχε χαρίσει σε κάποιο παλληκάρι την αγάπη της και τό κομμάτι της...

Μία άλλη φορά, παρενέβηκε σε κάποιο χωριό του Καυκάσου, στη θανατική εκτέλεση τριών ληστών. Μία άλλη φορά, βρέθηκε μόνος κοντά σε μία γυναίκα έτοιμόγεννη κι' αναγκάστηκε να κάνει χρέη... μαιευτήρος. Μία άλλη μέρα, όταν ένας άγνωστος αλήτης πέθανε στην άγκαλιά του, αυτός έβαλε τις επικιθίδες ενέχες κι' αυτός τον έθαψε... Κάποτε επίσης, σ' ένα χωριό, επειδή έκανε επαναστατική προπαγάνδα, οι κάτοικοι τον έπληραν στο κνήχι και θά τον σκότωναν άσφαλώς, άν δέν κατώφθωνε να σωθή χωρίς στην τεράστια φυσική του δύναμη... Στο διάστημα αυτό της αλητικής ζωής του, ο Πέσκοφ, ή μάλλον ο Γκόρκυ, είχε συνδεθεί με κάθε είδους στοιχεία: αλήτες, εργάτες, επαναστάτες, άναρχικούς κι' ειθύς έξ αρχής είχε λάβει ενεργότατο μέρος στην επαναστατική κίνησι της εποχής...

Τέλος τό 1892, αφού όστόσο ο Γκόρκυ έξασκήσε είκοσι επαγγέλματα, άποφάσισε να έξασκήση κι' ένα είκοστό πρώτο, να γίνη δηλαδή δημοσιογράφος και συγγραφέας. Ο μόνος λόγος που τον άνάγκασε να τό κάνει αυτό, ήταν ότι δέν έβρισκε άλλο τρόπο να κερδίσει τό ψωμί του... Και έπέτυχε μόν από την άρχή ως συγγραφέας, αλλά έπειτα από λίγους μήνες συνελήφθη ως επαναστάτης κι' έμεινε άρκετό καιρό στη φυλακή. Μόλις άποφυλακίστηκε, παντρεύτηκε, αλλά συγχρόνως του παρουσιάστηκε κι' η φυματίωσης που τον βασανίζει ως σήμερα και τον έχει άναγκάσει να μείνη σχεδόν μόνιμως στην Ίταλία. Στο 1898, ενώ τό όνομά του είχε γίνει πια, χωρίς σ'α διηγήματα του, πασίγνωστο σ' όλη τη Ρωσία, ο Γκόρκυ συνελήφθη και πάλι. Μα αυτή τη φορά επενέβησαν διάφοροι διάσημοι λόγιοι και δημοσιογράφοι, κι' έτσι άποφυλακίστηκε άμέσως. Τότε ένας εκδότης έξέδωσε για πρώτη φορά σε τόμο τά διηγήματα του νέου συγγραφέως. Αυτό μόνο έφτασε για να γίνη ο Γκόρκυ ένδοξος μέσα σε λίγες μέρες.

Κανένας άλλος συγγραφέας ίσως, εκτός από τον Βύρωνα, δέν γνώρισε τόσο γρήγορα τη δόξα. Ζωγράφοι διάσημοι έκαναν τό πορτραίτο του, ή φωτογραφίες του στόλιζαν τις προθήκες των βιβλιοπωλείων κι' ή καρικατοφές του δημοσιονόντουσαν στην πρώτη σελίδα των εφημερίδων. Ή εικόνα του φιγουράριζε και σε κοινά ταγάρων, καθώς και σε μπουκονιές. Οι αλήτες κι' οι ζητιάνοι, όταν ζητούσαν έλεημοσύνη, έλεγαν: «Σ'αξ έξορκίζω σ'ι όνομα του Γκόρκυ, έλεηστε με!...». Όσάκις οι άνθρωποι του λαού τον συναντούσαν στο δρόμο, σχημάτιζαν διαδήλοσι πίσω του. Τα βαγόνια της τεταρτης θέσεως των ρωσικών σιδηροδρόμων, με τά όποια ταξίδευε ή φτωχολογία, επαναστάτηκαν «Γκόρκηδες» και συγχρόνως σε διάφορα σημεία της Ρωσίας πολλοί άπατεώνες, για να ξεγελάσουν τον κόσμο, παρουσιάζονταν κι' έλεγαν ότι ήσαν ο Γκόρκυ...

Έκτός όλων αυτών, τό βιβλίο του πουλήθηκε σε εκατό χιλιάδες αντίτυπα, πράγμα που δέν είχε συμβεί ποτέ με κανένα άλλο βιβλίο στη Ρωσία...

Ή δημοτικότητα αυτή του Γκόρκυ δέν όφειλετο αποκλειστικώς στο ταλέντο του ως μεγάλου συγγραφέως. Ή Ρωσία βρισκόταν τότε στις παραμονές άποφασιστικών γεγονότων. Ή άπεργίες ξεσπούσαν ή μά

κατόπιν της άλλης, ή καταδυνέστευσις του λαού άπ' την άστυνομία γινόταν από μέρα σε μέρα μεγαλύτερη κι' ή φτώχεια κι' ή άφλιότης έπαίριαν τρομαχτικές διαστάσεις. Οι συγγραφείς, οι όποιοι ήσαν ως τότε οι πνευματικοί όδηγοί του ρωσικού λαού, είχαν σαφή αντίληψη της καταστάσεως και δέν έχασαν την επαφή τους με τον δ'λο. Μα περισσότερο άπ' όλους, κι' άπ' αυτόν τον Τολστόϊ άκόμη, μιλούσε στην ψυχή του δ'χλου αυτού ο Γκόρκυ, και γι' αυτό ήταν λατρευτός άπ' όλους.

Έξ ένστικτου ο Γκόρκυ τράβηξε από την αρχή πολύ άριστέρα, προς τους σοσιαλδημοκράτας, τους προδρόμους των Μπολσεβίκων. Από τότε μάλιστα χρονολογείται ή φιλία του με τον Λενίν, που τελείωσε μόνο με τον θάνατο του τελευταίου.

Στά 1901, ο διάσημος συγγραφέας συνελήφθη και πάλι για ν' άπολυθή έπειτα από λίγο καιρό. Μα ή άστυνομία τον επέβλεπε διαρκώς κι' οι πράκτορες της παρακολουθούσαν κάθε του κίνησι. Στά 1902, ή Αυτόκρατορική Άκαδημία έξέλεξε μέλος τον Γκόρκυ, μα έπειτα από δυό βδομάδες αναγκάστηκε ν' άκυρώση την έκλογή της, γιατί όλοι οι έπίσημοι κύκλοι άναστατώθηκαν με την ιδέα ότι θά έβλεπαν στην Άκαδημία έναν επαναστάτη, ο όποιος έφτασε ως τον Τσάρο, ο όποιος για πρώτη φορά έμαθε τότε την ύπαρξη του Γκόρκυ κι' έγραψε στη σχετική αναφορά: «Μου προξενεί κατάπληξη τό γεγονός ότι ή Άκαδημία θέλησε να εκλέξη μέλος της έναν αλήτη».

Δυό ακαδημαϊκοί ένδοξοι υπέβαλαν τότε την παραίτησή τους, εις ένδειξιν διαμαρτυρίας: Ο Κορολένκο κι' ο Τσεχόφ.

Κατά τό τέλος του ίδιου χρόνου, τό θέατρο Στανισλάφσκι άνάβασε τό πρώτο δράμα του Γκόρκυ, του όποιου ή δόξα είχε φτάσει πια στο άπόγειό της. Μα ο Γκόρκυ δέν τη λογάριαζε αυτή τη δόξα κι' έξακολουθούσε να εργάζεται με όλες του τις δυνάμεις για την άπελευθέρωσι του καταδυνάστευμένου ρωσικού λαού. Στά 1905, επειδή δημοσίευσε μία δριμυτάτη διαμαρτυρία για τις σφαγές της 22 Ίανουαρίου, συνελήφθη για πέμπτη φορά.

Μα άμέσως ή παγκόσμιος κοινή γνώμη έξηγήθη καταγανακτισμένη και επειδή ή Ρωσική Κυβέρνησις είχε άνάγκη έξωτερικού δανείου για να πληρώνη τους άστυνομικούς, τους στρατιώτες και τους χαριέδες που σκότωναν τό λαό, αναγκάστηκε να τον άπολύση.

Τότε όμως ο Γκόρκυ έκανε ένα ταξίδι στη Γερμανία, στη Γαλλία και στις Ήνωμένες Πολιτεΐες, για να πείση τους πολιτισμένους λαούς να μη δώσουν ούτε πεντάρα στον Τσάρο. Μα τά διαθήματά του άπέτυχαν γιατί ή Γαλλία, ή όποια είχε συμμαχήσει με τη Ρωσία, της έδωσε πρόθυμα τό δάνειο που ζητούσε. Τότε ο Γκόρκυ δημοσίευσε ένα άρθρο, στο όποιο έγραψε μεταξύ των άλλων: «Είμαι βέβαιος ότι ο ρωσικός λαός δέν θά επιστρέψη ποτέ στη Γαλλία ένα δάνειο, τό όποιο πλήρωσε κιόλας με τό αίμα του».

Και πράγματι τά λόγια του αυτά επαλήθευσαν, γιατί τό δάνειο αυτό ήταν μακροπρόθεσμο κι' όταν έξεροράγη ή επανάστασις δέν είχε έξοφληθεί ακόμα.

Ός γνωστόν δέ, οι Μπολσεβίκοι δέν άναγνώρισαν κανένα από τά δάνεια των τσαρικών κυβερνήσεων.

Ο Γκόρκυ, έπειτ' άπ' ό'α αυτά, δέν μπορούσε πια να ξαναγυρίση στη Ρωσία, γιατί τον περίμεναν τά κάτεργα της Σιδηρίας. Έγκαταστάθηκε λοιπόν ως πολιτικός έξόριστος στο Κάπρι της Ίταλίας, όπου κι' έγραψε τά περισσότερα από τ' άριστοτεράματά του.

Στά 1913 ο Γκόρκυ άμνηστεύθηκε, μα δέν μπόρεσε να γυρίση άμέσως στη Ρωσία, γιατί ή φυματίωσις τον έκανε να παλεύη τότε μεταξύ ζωής και θανάτου. Τέλος, ή κατάστασις του βελτιώθηκε κάπως, ή έξη μήνες μετά την κήρυξη του παγκοσμίου πολέμου, επέστρεψε στην Πετρούπολι. Έλαβε τότε ενεργότατο μέρος στην προεπαναστατική κίνησι, καταδιώχτηκε, κούφτηκε, τέλος, έξεροράγη ή επανάστασις, της όποιας ήταν ένας άπ' τους πρωτεργάτας.

Κατά τά πρώτα έτη της επαναστάσεως, ο Γκόρκυ άποσιώθηκε στην υπεράσπισι της Έχνης και της Έπιστήμης. Έσωσε πολλά καλλιτεχνικά μνημεία άπ' την καταστροφή και πλήθος καλλιτεχνών άπ' τον δήμο. Μα, έξασφα, στα 1920, ή κατάστασις της ύγειας του έκαδεινώθηκε και πάλι κι' αναγκάστηκε να ξαναγυρίση για τό έξωτερικό, από τότε δέ τά καλοκαίρια του τά περνάει στο Σορρέντο της Ίταλίας και τους χειμώνες του στη Μόσχα.

Σήμερα ο Γκόρκυ εργάζεται, παρ' όλη την άσθενεία του και την προχωρημένη πια ηλικία του, για τη Σοβιετική Ρωσία δυο ίσως έλάχιστοι Ρώσοι. Διευθίνει πολυάριθμες φιλολογικές εκδόσεις, ιδρύει έπιστημονικά ένστιτούτα, ύποστηρίζει με τις συμβουλές του τους νέους Ρώσους συγγραφείς, συμμετέχει στις έργασίες διάφορων καλλιτεχνικών έπιτροπών, εκδοτικών οίκων, ακαδημιών, γράφει άρθρα στις εφημερίδες, κτλ. κτλ. Ό'α αυτά όμως, που θά άπαιτούσαν σε όποιον ήπιότε άλλο έργασία είκοσι ώρών την ήμέρα, δέν έμποδίζουν τον Γκόρκυ να συνεχίση και τό φιλολογικό του έργο... Είνε δέ ο μόνος άπ' τους μεγάλους συγγραφείς του αιώνα μας, του όποιου ή δόξα, όχι μόνο δέν λιγόστεψε μετά τον πόλεμο, άλλ' επαναντίας μεγάλωσε...

Ο Μάξιμος Γκόρκυ. (Τελευταίο σκίτσο του).